

**KOMENDA GŁÓWNA
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ
BIURO SZKOLENIA**

**PROGRAM SZKOLENIA
NACZELNIKÓW
OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH**

Warszawa 2015

Opracowanie merytoryczne:

st. bryg. Ireneusz KRÓLIK – KG PSP

st. bryg. Tomasz NACZAS – KG PSP

st. bryg. Janusz SZYLAR – KW PSP Warszawa

bryg. Robert ŁAZAJ – CS PSP Częstochowa

mł. bryg. Krzysztof RASZEWSKI – KW PSP Łódź

mł. bryg. Arkadiusz NOSAL – KM PSP Nowy Sącz

st. kpt. Witold CHOJNACKI – KW PSP Kraków

Opracowanie metodyczne:

Magdalena STAJSZCZAK – KG PSP

st. kpt. Witold CHOJNACKI – KW PSP Kraków

Spis treści

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE	4
1. Cel szkolenia.....	4
2. Sylwetka absolwenta	4
3. Warunki przyjęcia na szkolenie.....	4
4. Uprawnienia	5
II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO	5
1. Organizacja szkolenia	5
2. Zalecenia i wskazówki metodyczne	5
3. Plan nauczania.....	6
III. TREŚCI KSZTAŁCENIA	7
1. Zakres odpowiedzialności i obowiązków Naczelnika OSP	7
2. Jednostki Operacyjno-Techniczne Ochotniczych Straży Pożarnych	7
3. Współdziałanie OSP z organami administracji publicznej i jednostkami PSP	7
5. Aspekt finansowy utrzymania gotowości bojowej jednostki OSP w KSRG	8
4. Odpowiedzialność za utrzymanie gotowości operacyjnej OSP	8
6. Bezpieczeństwo i higiena pracy/służby oraz postępowanie na wypadek zagrożeń	8
7. Bezpieczeństwo i higiena pracy/służby podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych	9
8. Wybrane zagadnienia operacyjne.....	9
9. Plan rozwoju sieci grup specjalistycznych – podstawowy poziom działań ratowniczych.....	9
10. Ceremoniał pożarniczy	10
11. Organizacja szkoleń, ćwiczeń oraz zawodów sportowo – pożarniczych OSP i MDP	10
12. Egzamin	10
IV. Literatura	11

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE

1. Cel szkolenia

Celem szkolenia jest przygotowanie dowódców/kierujących działaniem ratowniczym członków Ochotniczych Straży Pożarnych do pełnienia funkcji Naczelnika Ochotniczej Straży Pożarnej w uwzględnieniu utrzymania i zarządzania gotowością operacyjną jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

2. Sylwetka absolwenta

Po ukończeniu szkolenia słuchacz powinien:

a) w sferze poznawczej:

- omawiać zadania Naczelnika OSP;
- wymieniać zadania gminy w zakresie ochrony przeciwpożarowej;
- omówić zasady zabezpieczenia długotrwałych działań ratowniczych;
- przestrzegać zasad BHP podczas działań ratowniczych i szkoleń.

b) w sferze praktycznej:

- współpracować z właściwą jednostką PSP;
- współdziałać z innymi służbami ratowniczymi i podmiotami wspierającymi KSRG;
- sporządzać dokumentację z przebiegu działań ratowniczych;
- dokumentować działalność szkoleniową OSP;
- organizować i prowadzić szkolenia doskonalące umiejętności;
- określać potrzeby szkoleniowe i sprzętowe dla jednostki OSP;
- zapewniać warunki do bezpiecznej eksploatacji sprzętu;
- przeprowadzać uroczystości zgodnie z ceremoniałem pożarniczym OSP;
- dowodzić pododdziałem zwartym.
- przygotowywać drużyny do udziału w zawodach sportowo-pożarniczych.

c) w sferze motywacyjnej mieć ukształtowane postawy:

- zdyscyplinowania;
- odpowiedzialności za zdrowie i życie własne, innych ratowników, osób zagrożonych;
- odpowiedzialności za stan środowiska naturalnego.

3. Warunki przyjęcia na szkolenie

Kandydat na szkolenie powinien posiadać:

- skierowanie wg. wzoru określonego w „Zasadach organizacji szkoleń członków Ochotniczych Straży Pożarnych biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych”;
- wiek - nie przekroczone 65 lat;
- potwierdzenie ukończenia szkolenia kierujących działaniem ratowniczym dla członków OSP wg programu z 2015 roku lub spełnienie równorzędnych wymagań zgodnie z programem szkolenia z 2006 roku.

4. Uprawnienia

Absolwent szkolenia uprawniony jest do:

- kierowania działaniami ratowniczymi na poziomie interwencyjnym, zgodnie z właściwymi uregulowaniami prawnymi w przedmiotowym zakresie;
- pełnienia funkcji Naczelnika Ochotniczej Straży Pożarnej.

II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO

1. Organizacja szkolenia

1. Szkolenie należy przeprowadzić zgodnie z „Zasadami organizacji szkoleń członków Ochotniczych Straży Pożarnych biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych”.
2. Podstawą organizacji procesu dydaktycznego jest plan nauczania. Podstawową formą nauczania jest lekcja, której odpowiada jedna godzina dydaktyczna, trwająca 45 minut. Dopuszcza się łączenie dwóch jednostek lekcyjnych.
3. Na realizację programu szkolenia przewidziano 18 godzin zajęć dydaktycznych, w tym:
  - zajęcia dydaktyczne – 16 godzin dydaktycznych;
  - egzamin – 2 godziny dydaktyczne.
4. Warunkiem ukończenia szkolenia jest zaliczenie egzaminu końcowego, składającego się z części teoretycznej.

2. Zalecenia i wskazówki metodyczne

1. Szkolenie może odbywać się w systemie dziennym bądź zaocznym, przy czym wielkość grupy uczestników szkolenia nie może przekraczać 20 osób.
2. Należy zapewnić warunki do realizacji celów dydaktycznych poprzez stosowanie różnorodnych form organizacji procesu nauczania. Skuteczność procesu dydaktycznego wymaga łączenia metod podających z metodami aktywizującymi.
3. W procesie nauczania należy uwzględniać obowiązujące zasady nauczania oraz racjonalnie łączyć różne metody nauczania.
4. W procesie kształtowania umiejętności słuchaczy powinny wystąpić następujące etapy:
  - uświadomienie słuchaczom nazwy i znaczenia danej umiejętności;
  - sformułowanie tez na podstawie opanowanych wiadomości, reguł, algorytmów postępowania.
5. Należy inspirować słuchaczy do systematycznego uaktualniania, pogłębiania i rozszerzania wiedzy, a zwłaszcza w toku dalszego doskonalenia umiejętności, prowadzonego w jednostkach macierzystych oraz w formie samokształcenia kierunkowego z zastosowaniem e-learningu.
6. Szczegółowe zalecenia i wskazówki metodyczne znajdują się przy poszczególnych tematach.

3. Plan nauczania

L.p.	Temat	T	P	R
1.	Zakres odpowiedzialności i obowiązków Naczelnika OSP	1	-	1
2.	Jednostki Operacyjno -Techniczne Ochotniczych Straży Pożarnych	1	-	1
3.	Współdziałanie OSP z organami administracji publicznej i jednostkami PSP	2	-	2
4.	Odpowiedzialność za utrzymanie gotowości operacyjnej OSP	2	-	2
5.	Aspekt finansowy utrzymania gotowości bojowej jednostki OSP w KSRG	1	-	1
6.	Bezpieczeństwo i higiena pracy/służby oraz postępowanie na wypadek zagrożeń	1	-	1
7.	Bezpieczeństwo i higiena pracy/służby podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych	1	-	1
8.	Wybrane zagadnienia operacyjne	3	-	3
9.	Plan rozwoju sieci grup specjalistycznych – podstawowy poziom działań ratowniczych	1	-	1
10.	Ceremoniał pożarniczy	1	-	1
11.	Organizacja szkoleń, ćwiczeń oraz zawodów sportowo – pożarniczych OSP i MDP	2	-	2
12.	Egzamin	2	-	2
	Razem	18	-	18

III. TREŚCI KSZTAŁCENIA

1. Zakres odpowiedzialności i obowiązków Naczelnika OSP – 1T

Materiał nauczania:

Podstawowe założenia Statutu Ochotniczej Straży Pożarnej. Zadania Naczelnika OSP wynikające z aktów prawnych. Organizacja zarządu OSP.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- określić podstawy prawne funkcjonowania OSP;
- wymienić zadania Związku i formy ich realizacji;
- wymienić zadania zarządu, komisji rewizyjnej i członków OSP;
- wymienić zadania władz OSP;
- wymienić obowiązki i uprawnienia naczelnika OSP.

2. Jednostki Operacyjno-Techniczne Ochotniczych Straży Pożarnych – 1T

Materiał nauczania:

Cel, zasady powoływania i funkcjonowania JOT OSP. Zadania i zakres działania JOT OSP. Kategoryzacja JOT OSP. Obowiązki i uprawnienia Naczelnika/Z-cy Naczelnika JOT OSP.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- omówić cel i zasady powoływania JOT OSP;
- scharakteryzować funkcjonowanie JOT OSP w KSRG;
- wymienić zadania i zakres działania JOT OSP;
- dokonać podziału na kategorie JOT OSP;
- omówić uprawnienia Naczelnika/Z-cy Naczelnika JOT OSP.

3. Współdziałanie OSP z organami administracji publicznej i jednostkami PSP – 2T

Materiał nauczania:

Organy samorządu terytorialnego i ich zadania w zakresie ochrony przeciwpożarowej. Podstawowe zasady dysponowania OSP i utrzymywania gotowości bojowej. Zasady organizacji szkolenia członków Ochotniczych Straży Pożarnych biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- określić istotę samorządu terytorialnego;
- dokonać podziału organów administracji publicznej;
- wymienić zadania gminy w zakresie ochrony ppoż. (własne i zlecone);
- scharakteryzować formy współdziałania OSP z organami gminy;
- nawiązywać współpracę z jednostkami PSP;
- scharakteryzować zasady organizacji członków Ochotniczych Straży Pożarnych;
- wymienić rodzaje szkolenia członków Ochotniczych Straży Pożarnych.

4. Aspekt finansowy utrzymania gotowości bojowej jednostki OSP w KSRG — 1T

Materiał nauczania:

Zakres finansowania jednostek przez samorządy terytorialne. Dotacje ze środków skarbu państwa. Inne źródła pozyskiwania środków na utrzymanie gotowości bojowej.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- opisać zasady i zakres finansowania jednostki przez jednostki samorządu terytorialnego;
- sporządzić wniosek o dofinansowanie ze środków skarbu państwa na zapewnienie gotowości bojowej z podziałem na wydatki bieżące i majątkowe;
- opisać sposób wydatkowania i właściwego rozliczenia dotacji.

5. Odpowiedzialność za utrzymanie gotowości operacyjnej OSP – 2T

Materiał nauczania:

Nadzór na działalnością stowarzyszeń sprawowany przez organy administracyjne. Badania lekarskie członków czynnych OSP. Uprawnienia do kierowania ruchem drogowym. Uprawnienia do kierowania pojazdami uprzywilejowanymi. Dopuszczenie do użytkowania sprzętu ratowniczego. Inspekcje Gotowości Operacyjnej w jednostkach OSP w KSRG. Wytyczne określające standard wyszkolenia, częstotliwość badań oraz czasookres użytkowania wyposażenia i sprzętu jednostki. Odpowiedzialność karna z tytułu niedopełnienia obowiązków z zakresu ochrony przeciwpożarowej..

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- wskazać organy administracyjne uprawnione do kontrolowania OSP;
- nadzorować ciągłość przeprowadzanych badań lekarskich dla członków OSP;
- omówić zakres uprawnień do kierowania ruchem drogowym;
- nadzorować i weryfikować uprawnienia do kierowania pojazdami uprzywilejowanymi;
- omówić zasady dopuszczenia sprzętu do działań ratowniczych;
- omówić zakres inspekcji gotowości operacyjnej OSP;
- wskazać standardy wyszkolenia dla członków OSP w KSRG;
- prowadzić ewidencję wyszkolenia członków OSP;
- omówić zakres odpowiedzialności karnej z tytułu niedopełnienia obowiązków z zakresu ochrony przeciwpożarowej;
- zapewnić gotowość bojową jednostki.

6. Bezpieczeństwo i higiena pracy/służby oraz postępowanie na wypadek zagrożeń – 1T

Materiał nauczania:

Bezpieczeństwo i higiena pracy/służby w dziale X „Kodeksu pracy”. Bezpieczeństwo i higiena służby w „Ustawie o ochronie przeciwpożarowej”, w tym odpowiedzialność za naruszenie przepisów lub zasad bezpieczeństwa i higieny służby. Okoliczności i przyczyny charakterystycznych wypadków strażaków. Rodzaje wypadków strażaków.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- zapewnić warunki do bezpiecznej eksploatacji sprzętu;
- nadzorować czasookresy serwisowania sprzętu będącego na wyposażeniu OSP;
- zapewnić warunki do bezpiecznej eksploatacji sprzętu;
- omówić zasady BHP podczas działań ratowniczych;
- omówić zasady BHP podczas szkoleń, ćwiczeń praktycznych i pokazów.

7. Bezpieczeństwo i higiena pracy/służby podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych – 1T

Materiał nauczania:

Bezpieczeństwo i higiena służby podczas akcji ratowniczych. Zagrożenia występujące podczas działań ratowniczych oraz szkoleń pożarniczych. Działania ratownicze, pomocnicze specjalistyczne czynności ratownicze.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- omówić warunki bezpieczeństwa podczas działań ratowniczych i ćwiczeń pożarniczych;
- omówić kryteria odstępowania od zasad działania powszechnie uznanych za bezpieczne podczas prowadzenia działań ratowniczo – gaśniczych;
- podać przykłady zagrożeń występujących podczas działań ratowniczo – gaśniczych, ćwiczeń oraz szkoleń pożarniczych;
- podać sposoby zabezpieczenia przed zagrożeniami, m. in.: promieniowaniem elektromagnetycznym i jonizującym, wysoką temperaturą, w obrębie zagrożenia prądem elektrycznym, niesprzyjającymi warunkami atmosferycznymi (wiatr, mróz), na wysokości, w wykopach i poniżej powierzchni terenu (w jaskiniach, studniach, piwnicach).

8. Wybrane zagadnienia operacyjne – 3T

Materiał nauczania:

Dokumentacja operacyjna. Dokumentacja osobowa strażaków ratowników OSP. Zasady funkcjonowania odwodów operacyjnych. Zasady inspekcji gotowości bojowej. Procedury ratownicze. Funkcjonowanie jednostki OSP w strukturach KSRG.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- prowadzić dokumentację dotyczącą działań operacyjnych OSP;
- ewidencjonować czas pracy ratowników OSP prowadzących działania operacyjne i szkolenie;
- scharakteryzować funkcjonowanie odwodów operacyjnych;
- współdziałać w ramach działań odwodów operacyjnych.
- omówić podstawowe procedury ratownicze;
- omówić zakres obowiązków Naczelnika, wynikający z funkcjonowania jednostki OSP w strukturach KSRG.

9. Plan rozwoju sieci grup specjalistycznych – podstawowy poziom działań ratowniczych – 1T

Materiał nauczania:

Zasady organizacji działań specjalistycznych na poziomie podstawowym. Plan rozwoju sieci grup specjalistycznych – przydział zadań dla jednostek OSP z terenu powiatu.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- scharakteryzować zakres działań specjalistycznych w stopniu podstawowym dla jednostek OSP w poszczególnych dziedzinach ratownictwa;
- opisać zasady tworzenia sieci specjalizacji jednostek OSP;
- opisać minimalne standardy wyposażenia specjalistycznego jednostek OSP.

10. Ceremoniał pożarniczy – 1T

Materiał nauczania:

Zasady umundurowania. Charakterystyka miejsca uroczystości. Zasady organizacji uroczystości.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- scharakteryzować podstawowe pojęcia używane w ceremoniale pożarniczym;
- opisać podstawowe elementy uroczystego apelu i zbiórki;
- przeprowadzić uroczystości zgodnie z ceremoniałem pożarniczym OSP;
- przeprowadzić uroczystości z udziałem OSP nie objęte ceremoniałem;
- dowodzić pododdziałem zwartym.

11. Organizacja szkoleń, ćwiczeń oraz zawodów sportowo – pożarniczych OSP i MDP – 2T

Materiał nauczania:

Zasady organizacji procesu szkolenia i ćwiczeń. Regulaminy zawodów sportowo-pożarniczych OSP i MDP. Przygotowanie drużyn do zawodów.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- określić cele szkolenia i ćwiczenia;
- wymienić i zapewnić pomoce dydaktyczne do przeprowadzenia szkolenia i ćwiczenia;
- dokumentować działalność szkoleniową OSP;
- zorganizować doskonalenie dla strażaków ratowników OSP;
- sprecyzować zasady organizowania i sposób przeprowadzania zawodów;
- zastosować w praktyce treść regulaminu zawodów sportowo-pożarniczych dla ochotniczych straży pożarnych (podział na grupy, konkurencje, wymagany sprzęt, punktacja);
- przygotować wymaganą dokumentację do zawodów;
- stosować zasady bhp podczas zawodów sportowo-pożarniczych.

12. Egzamin – 2T

IV. Literatura

1. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. 2009 nr 178 poz. 1380 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. 2013 poz. 1340 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2013 poz. 1166).
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (Dz. U. 2009 nr 157 poz. 1240 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 roku o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. 2009 nr 31 poz. 206).
6. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. 2013 poz. 267).
7. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. 2013 poz. 594 z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy (Dz. U. 1974 nr 24 poz. 141 z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. 1989 nr 20 poz. 104 z późn. zm.).
10. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 46, poz. 239).
11. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 września 2008 roku w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. 2008 nr 180 poz. 1115).
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1992 roku w sprawie zakresu i trybu korzystania z praw przez kierującego działaniem ratowniczym (Dz. U. 1992 nr 54 poz. 259).
13. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 roku w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. 1997 nr 129 poz. 844 z późn. zm.).
14. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie przeprowadzania okresowych bezpłatnych badań lekarskich członka ochotniczej straży pożarnej biorącego bezpośredni udział w działaniach ratowniczych (Dz. U. 2009 nr 210 poz. 1627).
15. Ceremoniał Ochotniczych Straży Pożarnych ZOSP RP (27 września 2009 roku z późn. zm.).
16. Regulamin umundurowania ZOSP RP (27 września 2009 roku z późn. zm.).
17. Regulamin musztry Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
18. Regulamin ogólny Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.
19. Ramowe wytyczne KG PSP w sprawie sposobu przeprowadzania inspekcji gotowości operacyjnej OSP KSRG, KCKR KG PSP Warszawa 2011 r.
20. Uchwała nr 95/18/2004 Prezydium Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 grudnia 2004 roku w sprawie kategoryzacji jednostek operacyjno-technicznych Ochotniczych Straży Pożarnych.
21. Uchwała Prezydium Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej nr 124/22/2005 z dnia 28 czerwca 2005 roku w sprawie normatywnego wyposażenia członków Ochotniczych Straży Pożarnych.